

Een joodse timmerman in de Alpen

TEKST:

Thomas Maarten van der Zwan

Samen met mijn vriendin maakte ik een wandeling in de Alpen. Langs de steile paden over de zonnige bergflanken groeiden geurige kruiden en bloemen, waartussen vlinders en bijen druk heen en weer vlogen. We waanden ons in het paradijs. Plotseling stonden we voor een donkerhouten christusbeeldje, dat tussen het frisse groen in de grond was geprikt. De gedachte overviel me: 'Wat komt deze joodse timmerman uit de verre woestijn, met zijn morbide lijdensverhaal, hier eigenlijk doen?'

Terwijl we verder wandelden, bleef ik over die vraag nadenken. De mythen van de prechristelijke volkeren van Europa kwamen rechtstreeks voort uit de lokale natuur. Vele goden en godinnen stonden symbool voor natuurfenomenen, eerbied voor hen was eigenlijk eerbied voor de natuur. De offertraditie schreef voor, dat wie van de natuur nam, altijd ook iets moest teruggeven. Wie bijvoorbeeld bessen plukte, was verplicht voldoende ervan te laten hangen om de struik niet uit te putten. Het heiligste der heiligste was het meest ongerepte stuk woud, een domein dat enkel door bevoegden (bijvoorbeeld druïden) mocht worden betreden.

De heidenen hadden dus een cyclisch wereldbeeld, waarin de mens op hetzelfde niveau stond als de natuur waaruit ze voortkwam. Voor christenen is de verhouding tussen mens en natuur daarentegen eerder hiërarchisch en lineair. Op de eerste pagina van de Bijbel staat immers al te lezen, dat God de mens schiep om te heersen over de aarde. Met de kerstening van Europa werd het beeld van de mens als gelijkwaardig deelnemer aan een cyclische natuur verstoten door het idee dat de natuur slechts middel was tot een hoger doel: het ware leven zou immers pas beginnen in het hiernamaals.

In onze tijd heerst de mens op tirannieke wijze over haar leefomgeving. De les dat je de natuur nooit

mag kaalplukken hebben wij volkomen verleerd. Wat heeft het christendom ons dan aan goeds gebracht? Waarom verspreiden we in ons aardse paradijs standbeelden van een man die predikte dat dat paradijs verdorven is?

Een uur later op onze wandeling zagen we een roofvogel boven het dal zweven. Terwijl ik door ons vogelspottersboekje bladerde en het silhouet, de klauwen en snavels van verschillende roofvogelsoorten vergeleek, moest ik weer aan het christusbeeldje denken. Toen begreep ik het. Roofvogels zijn ontworpen om te moorden. De natuur, hoe kleurrijk en volmaakt ze ook is, moet op één punt wel degelijk worden gecorrigeerd door de mens, namelijk de moraal. In het aardse paradijs geldt het dikwijls zo brute recht van de sterkste. Voor de mens is die natuurwet onleefbaar. Precies voor dat probleem formuleerde die joodse timmerman een oplossing: ook (of juist) de zwakste en nederigste leden van de natuur verdienen rechten.

Laat ons het beste van heidendom en christendom combineren en streven naar een wereldbeeld waarin we verantwoordelijk zijn voor de natuur, maar evengoed in staat zijn om het natuurlijke geweld te overwinnen in de naastenliefde.

T.M. van der Zwan (1986) studeerde songwriting en taal- en letterkunde en studeerde tevens af als leerkracht. Zijn website www.tmvanderzwan.com biedt een overzicht van zijn werkzaamheden als kunstenaar.